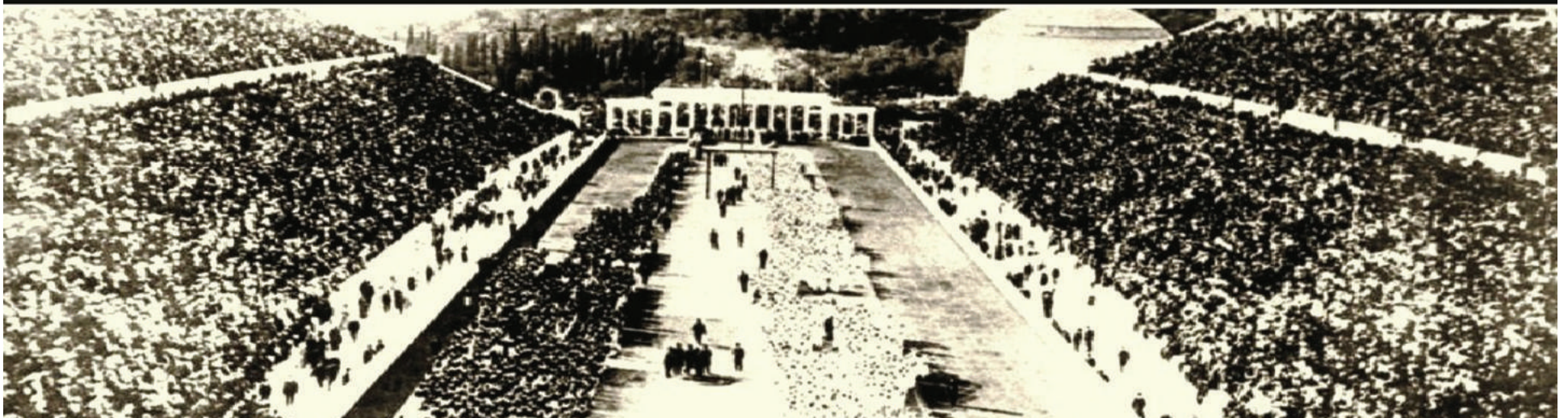

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΓΚΛΟΥΒΗ ΛΕΥΚΑΔΑΣ 1867 - 1960

ΤΖΟΒΑΝΗΣ: Ο ΤΣΟΠΑΝΗΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΔΡΟΜΟΣ

ΕΤΡΕΞΕ ΕΚΤΟΣ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΩΤΕΥΣΕ ΣΤΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ 1896

ΠΑΙΖΑΜΕ ΠΑΝΩ ΣΤ' ΑΛΩΝΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ, όταν η γη άρχισε να τρέμει... «Σεισμός! Σεισμός!» φωνάζαμε αλαλιασμένα. Ο μπαρμπα-Λάμπρος, που το σπίτι του ήταν εκεί δίπλα και μας είδε, είπε δυ-

νατά, για ν' ακουστεί πάνω απ' την χλαλοή: «Δεν είναι σεισμός. Περνάν τα γίδια του Τζοβάνη!»

Πράγματι, στον δρόμο τον Παλιό σηκώθηκε ένα σύννεφο σκόνης. Κι από μέσα πετάχτηκαν, σαν κερασφόρα στοιχειά δαιμονισμένα,

τα σιδερόκορμα γίδια. Μπροστά-μπροστά πήγαινε ένας μεγάλος κατάμαυρος τράγος με τεράστια γυριστά κέρατα κι ένα μικρό γενάκι, σαν του Ιούδα, κάτω απ' το σαγόνι. Πιο πίσω ακολουδούσε το αμέτρητο κοπάδι. Περνούσε... περνούσε... περνούσε... και τελει-

ωμό δεν είχε! Ο αέρας μύριζε τραγίλα και κοπριά και σου πιανόνταν η ανάσα. Τρεχαλητά, βελάσματα, σφυρίγματα και φωνές των τσοπάνων. Μαυρολόγησε ο δρόμος απ' άκρη σ' άκρη, λες και διάβαινε στρατός μεγαλόσωμων μυρμηγκιών...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΓΚΛΟΥΒΗ ΛΕΥΚΑΔΑΣ 1867 - 1960

ΤΖΟΒΑΝΗΣ: Ο ΤΣΟΠΑΝΗΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΔΡΟΜΟΣ

ΕΤΡΕΞΕ ΕΚΤΟΣ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΩΤΕΥΣΕ ΣΤΟΥΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ 1896

Κάποτε – μας φάνηκε πως πέρασε μια μέρα – τα χίλια γίδια του Τζοβάνη χάθηκαν από μπρος μας, κι ακούγαμε μόνον τα κουδουνάκια που απομακρύνονταν... Τρίβοντας τα μάτια μας απ' την σκόνη, γυρίσαμε προς τον μπαρμπα-Λάμπρο: «Και πού πάνε τώρα τα γίδια;» ρωτήσαμε εκστασιασμένα. «Πάνε στο Βλυχό. Θα μπουνε σε βάρχες και θα περάσουν στο Μεγανήσι. Εκεί θα ξεχειμωνιάσουν. Την άνοιξη θα ξαναδιαβούν απ' την Παλιοκατούνα – όπως τώρα, καλή ώρα – και θα πάνε πάλι στην Εγκλουβή». Θαυμάσαμε όλοι: «Με τις βάρχες, τόσα γίδια!»

Ο μπαρμπα-Λάμπρος ακούμπησε την τσεκούρα πλάι του κι έκατσε σ' ένα κούτσουρο. Εμείς μαζευτήκαμε τριγύρω του σαν κλωσσοπούλια, ξέροντας πως όλο και κάποια ιστορία θα μας έλεγε. Αυτός, άναψε τσιγάρο, από κείνο το πακέτο που είχε πάνω του το καραβάκι, και τράβηξε βαδιά ρουφηξιά μέχρι τα πνευμόνια. Όταν φύσηξε τον αρωματικό καπνό, νομίσαμε πως θυμάτιζε ο παπάζ με μοσχολίβανο. «Το λοιπόν, παιδιά...» είπε επιτέλους. Και κρεμαστήκαμε απ' τα χείλη του, λες και θα έβγαιναν καρμέλες κι όχι λέξεις απ' το στόμα του.

«Τον είδατε εκείνον τον ψηλό, τον αδύνατο, που πήγαινε τελευταίος, με την γκλίτσα;» Κουνήσαμε καταφατικά το κεφάλι. «Ε, το λοιπόν, αυτός ήταν ο γιος του Τζοβάνη!» Είπε τ' όνομα με τέτοιο θανατισμό, που εμείς τον περάσαμε για κάτι σαν τον Ανδρούτσο ή τον Καραϊσκάκη. Ο μπαρμπα-Λάμπρος τράβηξε ακόμα μιαν αρωματική ρουφηξιά, χώνοντας το μισό τσιγάρο στο στόμα, λες κι ήθελε να το καταπιεί, μισόκλεισε τα βλέφαρα, προσπαθώντας να ταιριάξει τις κατάλληλες λέξεις, και, πριν πεταχτούν εντελώς τα μάτια μας έξω από τις κόγχες, συνέχισε: «Τζοβαναίους τους λέμε αυτουνούς τους τσοπαναραίους – στο παρατσούκλι δηλαδή – κι είναι όλοι τους πολύ γρήγοροι. Μα ο πατέρας του παιδιού που σας είπα ήταν άλλο πράγμα! Σαν τον Άγιο Ονούφριο, πετσά και κόκαλο, αέρας... Τον βάφτισαν Γιάννη, αλλά οι Ιταλοί στην κατοχή τον φώναζαν “Τζιοβάνι”. Όπως και να τον έλεγε, όμως, έτρεχε στον λόγγο λες και φτερουγάει το κοτσούφι. Φστ... Σαίτα! Κάποτε, είπαν, πως πήρε μιαν αλεπού στο κυνήγι, την έπιασε και... του 'μεινε η ουρά στο χέρι!»

»Όταν ήταν κοντά στα πενήντα και βάλε, τον προκάλεσε ένα εικοσάχρονο

παιδί, ο Δήμος ο Κανέλλος, αθλητής από τους καλύτερους στο τρέξιμο, να παραβγούνε απ' το Κόνισμα ως το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία. Μιλάμε γι' ανηφόρα θερία τώρα! “Ξεκίνα εσύ κι έρχομαι...” είπε ο μπαρμπα-Γιάννης. Στα μισά της διαδρομής είδαμε τον Τζοβάνη να περνάει τον Δήμο λες κι ήτανε σταματημένος! Σε λίγο, χτύπαγε την καμπάνα τ' Αϊ-Λια...

»Μια φορά δε, που βρέθηκε στην Βόνιτσα, συνάντησε έναν αμαξά απ' την Λευκάδα. “Ανέβα στο κάρο, κουμπάρε, να γυρίσουμε πίσω” του 'πε ο Μπρανέλος. Ο Τζοβάνης γέλασε. “Άμα ήθελα να πάω αργά, δ' ανέβαινα!” του απάντησε. Βάλανε στοίχημα, το λοιπόν, ποιος θα φτάσει πρώτος. Μπροστά το κάρο, πίσω ο Τζοβάνης. Μαστίγωνε αλύπητα τ' άλογα εκείνος, παραλίγο να μπατάρει τ' αμάξι στον χωματόδρομο. Μετά το κάστρο του Τεκέ, ο Τζοβάνης γίνηκε καπνός... Όταν έφτασε το κάρο στον Αϊ-Μηνά, τ' άλογα πέσανε να σκάσουνε και βγάλανε αφρούς απ' τον στόμα.

»Μιαν άλλη φορά, ένας γιατρός επέρασε με τ' αλόγο του, είδε τον Τζοβάνη που πήγαινε με τα ποδάκια και του 'πε: “Μόνο αν είμαι καθάλα μπορώ να σε περάσω, μπαρμπα-Γιάννη!” Εκείνος χαμογέλασε. “Βάνεις στοίχημα τ' αλόγο;” Και για να μην τα πολυλογώ, έχασε το στοίχημα ο γιατρός, έχασε και το ζωντανό του.

»Ακόμα και στα γεράματα, τον πέρασε απ' το Μεγανήσι στον Πόρο ο Αντώνης ο Γαβρίλης το πρωί με την βάρκα του. Από κει, ο φτεροπόδαρος Τζοβάνης, πήγαινε και σκάλιζε τ' αμπέλια του στην Εγκλουβή – τριάντα χιλιόμετρα απόσταση – και τ' απόγιομα γύριζε πάλι στον Πόρο – άλλα τριάντα χιλιόμετρα – διάβαινε με την βάρκα του Γαβρίλη στο Μεγανήσι κι άρμεγε τα γίδια του!

»Πολλές φορές, τον βρίσκαμε στον δρόμο Καρυάς – Εγκλουβής πεζό, εμείς ήμασταν με το λωφορείο, και σταματάγαμε για ν' ανεβεί. Εκείνος έλεε πάντα το ίδιο: “Πηγαίνετε εσείς κι έρχομαι...” Κι όταν φτάναμε στο Αϊ-Χαράλαμπο, τι να ιδούμε: μας... περίμενε ο Τζοβάνης ανίδρωτος! Αλλά ο άνθρωπος δεν είχε κορμί, παρά μια πέτσα, σκούρα σαν χάλκωμα, κολλημένη απάνου στα κόκαλα, κι από μέσα μια καρδιά από σίδηρο και πλεμόνια από ατσάλι!»

Ο μπαρμπα-Λάμπρος έβλεπε που χάσκαμε σαν χάνοι και ρώτησε χαμογελών-

τας ελαφρά: «Εμάδατε στο σχολείο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες;» Κάποιοι σηκώσαμε το χέρι φωνάζοντας αφηρημένοι: «Κύριε, Κύριε...» λες και βρισκόμαστε στην τάξη.

Αφού ο ένας μετά τον άλλον πήραμε τον λόγο και μιλήσαμε για το μεγάλο αυτό αθλητικό γεγονός της αρχαίας Ελλάδας, που αναβίωσε στην πρώτη σύγχρονη Ολυμπιάδα της Αθήνας το 1896, ο μπαρμπα-Λάμπρος είπε θριαμβευτικά: «Ο Τζοβάνης νίκησε στον πρώτο εκείνο Μαραθώνιο κι όχι ο Σπύρος Λούης!» Εμείς σαστίσαμε: «Τι έκανε λέει; Ένας Λευκαδίτης Ολυμπιονίκης; Μα πώς; Και τα βιβλία γιατί δεν το γράφουν;»

* * *

Έπεφτε το σούρουπο... Ο Τζοβάνης είχε μαντρώσει τα γίδια του και κατηφόριζε τρέχοντας προς το μικρό καφενείο της Εγκλουβής. Πατούσε από πέτρα σε πέτρα, λες κι ο δρόμος ήταν ένα φουσκωμένο ποτάμι, κι αυτός πρόσεχε μην βραχεί. Η λιγνή του οίλουετα περνούσε ανάμεσα απ' τα σκίνα κι απ' τα πουρνάρια σαν διάνημα, «ανίσκιωτο κορμί αδειανό», όπως τα ξωτικά.

Ένα ξωτικό ήταν κι ο Τζοβάνης: παιδί του λόγγου, που δεν ήξερες αν έβγαζε τα γίδια του για βοσκή ή αν τον έβγαζαν εκείνα για παιγνίδι. Άσαρκος σαν γίδι, μύριζε σαν γίδι κι έτρεχε σαν γίδι. Ένα γίδι που στέκονταν στα δύο του πόδια ήταν κι αυτός. Σκαρφάλωνε στους γκρεμούς, χυνόντανε στις ρεματιές, ροβόλαγε απ' τα κορφοβούνια... Μέχρι να τον δεις εδώ, εμφανίζονταν εκεί. Και μέχρι να τον δεις εκεί, ξεπρόβαινε παραπέρα. Αν ήθελαν να πουν πως κάποιος είναι γρήγορος στα πόδια, «τρέχει σαν τον Τζοβάνη» έλεγαν στο χωριό.

Η νύχτα είχε πέσει για τα καλά όταν έφτασε στο καφενείο. Μόλις άνοιξε την πόρτα, άρχισαν να φωνάζουν όλοι μαζί – χάβρα Ιουδαίων – και νόημα δεν έβγαζε τι έλεγαν. Τότε, ο δάσκαλος του χωριού – ο περίφημος Ευστάδιος Λάζαρης, γνωστός ως Καρούσος – σηκώθηκε όρθιος, κι απλώνοντας τα χέρια του σαν φτερά, επέβαλε ησυχία κι εξήγησε στον Τζοβάνη τον λόγο της φασαρίας: «Ύστερα από χιλιάδες χρόνια», είπε, «ξαναγίνονται Ολυμπιακοί Αγώνες, παιδί μου!» Κι όταν είδε στο πρόσωπο του αγράμματου βοσκού να ζωγραφίζεται η

του Δημήτρη Ε. Σολδάτου dimisold@gmail.com

απορία, τον πήρε παράμερα, σ' ένα τραπεζάκι δίπλα στο τζάκι, του έβαλε να πει και ξεκίνησε την κατήχηση...

Ύστερα από μία και πλέον ώρα, ο απλοϊκός γιδοβοσκός κατάλαβε πως του ζητούσαν να γίνει κάτι σαν τον Μπότσαρη, σαν τον Ανδρούτσο ένα πράγμα. Να γίνει ήρωας! Να τρέξει στον Μαραθώνιο, να νικήσει, να τον στεφανώσει ο ίδιος ο βασιλιάς, να γράψουν οι φυλλάδες τ' όνομά του και να το διαδώσουν στα πέρατα της Οικουμένης. Ο Τζοβάνης φάνηκε κάπως διστακτικός: «Και μετά απ' αυτό, αν νικήσω δηλαδή, ο βασιλιάς θα μου αγοράσει... κι άλλα γίδια;» είπε, φέρνοντας τον μέλλοντα παγκόσμιο θρίαμβό του στα μέτρα της στάνης του. «Ε, ναι!» απάντησε μ' ενθουσιασμό ο δάσκαλος. «Θα σου αγοράσει χιλιάδες γίδια. Τόσα, που δεν θα χωράνε σ' ολόκληρη την Λευκάδα! Και μπορεί να χρειαστεί να πας και μερικές εκατοντάδες στο Μεγανήσι...» Τραντάχτηκε το καφενείο απ' τα γέλια. Κι ο ίδιος ο Τζοβάνης, όσο ευκολόπιστος κι αν φαινόταν, υπέδωσε πως αυτό με το Μεγανήσι ήταν αστέιο.

Ο τρόπος μετάβασης και η διαμονή του στην Αθήνα κανονίστηκαν αυτοστιγμεί. Για τα λεφτά θα έκαναν έρανο, όλοι ήθελαν να τους ανήκει ένα μικρό μερίδιο απ' την δόξα του. Ο γιατρός Περπετσιούλιας, μάλιστα, προσφέρθηκε να συγκροτήσει ομάδα φιλάθλων «δί' άπασαν τεχνικήν υποστήριξιν». Οι προκριματικοί, έγραφαν οι εφημερίδες, θα γίνονταν στις 10 Μαρτίου. «Έχουμε καιρό μπροστά μας, προλαβαίνουμε άνετα!» διαπίστωσε ο δάσκαλος.

* * *

Στις 10 Μαρτίου 1896 διεξήχθησαν στην Αθήνα οι πανελλήνιοι προκριματικοί του αγωνίσματος του Μαραθωνίου, για τον καθορισμό των έξι πρώτων νικητών, που θα λάμβαναν μέρος στους Ολυμπιακούς Αγώνες τον επόμενο μήνα. Ο Τζοβάνης δεν ήταν ανάμεσά τους, επειδή... δεν πρόλαβε να φτάσει εγκαίρως στην Αθήνα! Το πλοίο, που εκτελούσε την εποχή εκείνη το δρομολόγιο για Πειραιά, προσάραξε αναγκαστικώς εις το υπήνεμον λιμάνι της Ιθάκης λόγω αιφνίδιας θαλασσοταραχής, όπου παρέμεινε μία ολόκληρη μέρα. Οι συμπατριώτες του στην πρωτεύουσα παραλίγο να κρεπάσουν απ' το κακό τους. Έστει-

λαν τηλεγράφημα και στόλισαν για την ολιγογρία του τον δάσκαλο. Συμφορά! Ο πιο γρήγορος Λευκαδίτης δεν έτρεξε στους προκριματικούς λόγω... καθυστέρησης! Ε, μα είναι να μην σου 'ρθει ταμπλάς;

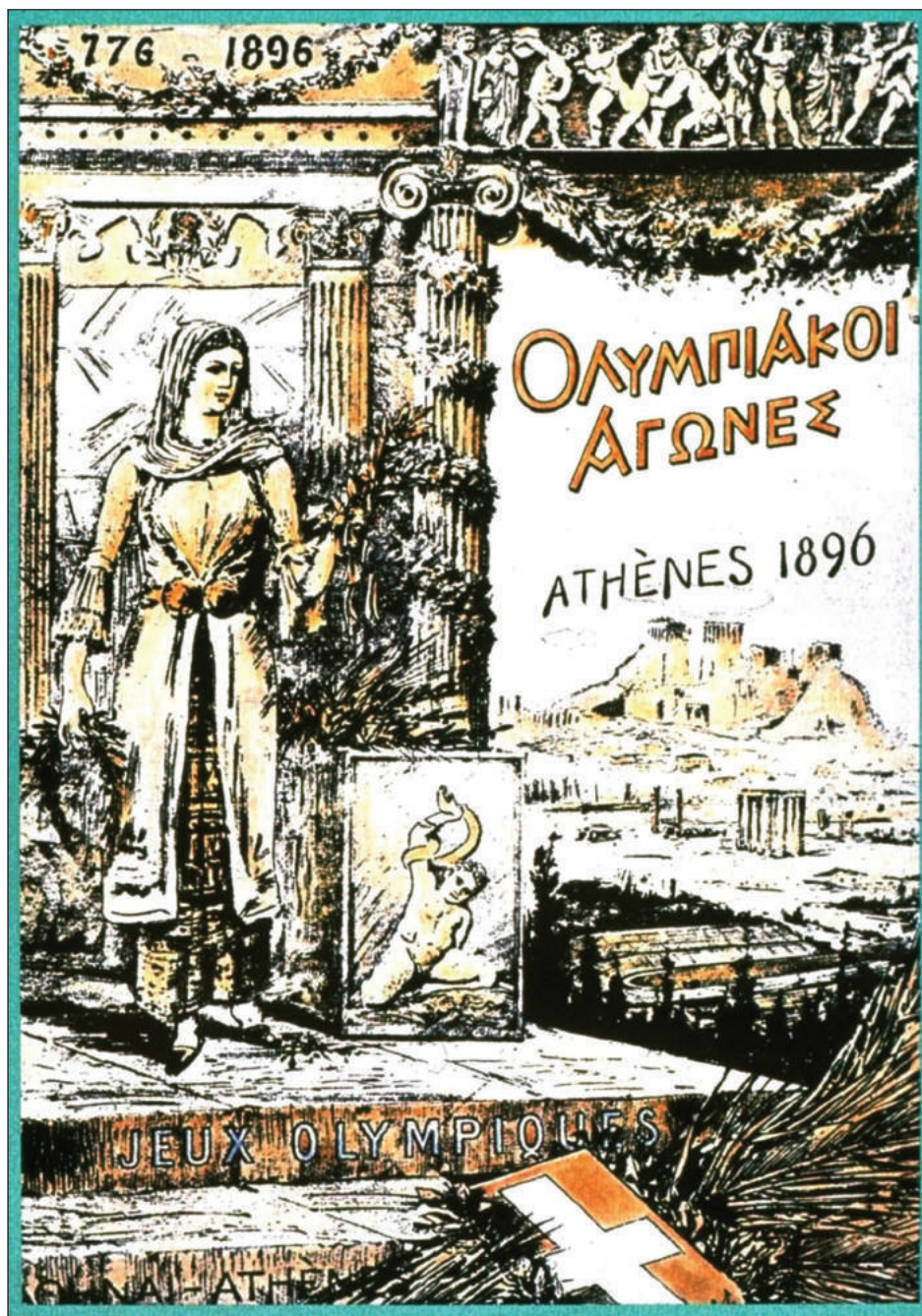
Ευτυχώς, οι προκρινόμενοι έξι Έλληνες ήταν πολύ λίγοι, έναντι του αριθμού συμμετοχών των ξένων χωρών, κι αποφασίστηκε να γίνει και δεύτερος προκριματικός στις 25 Μαρτίου. Ο δάσκαλος πήρε το αίμα του πίσω, τηλεγραφώντας πως αυτή ήταν μια πραγματικά σπουδαία μέρα για να δοξαστεί ο Τζοβάνης. Κι ο ίδιος ο γιδοβοσκός άρχισε πλέον στα σοβαρά να πιστεύει πως θα γίνει ο νέος Ανδρούτσος, αφού η μοίρα θέλησε να τρέξει την ημέρα της εθνικής παλιγγενεσίας.

Όμως, η μοίρα είχε άλλα σχέδια: ο Τζοβάνης δεν έτρεξε ούτε σ' αυτούς τους προκριματικούς, λόγω έλλειψης... ταυτότητας! Πώς ξέφυγε απ' τον δάσκαλο ένα τέτοιο πράγμα; Ακούς εκεί ταυτότητα; Εδώ στέκονταν αυτοπροσώπως μπροστά τους, κι εκείνοι του ζητούσαν ένα χαρτί. Δηλαδή ένα χαρτί ήταν περισσότερο και πειστικότερα αυτός απ' όσο ήταν ο ίδιος; Οι Λευκαδίτες της Αθήνας επιστράτευσαν τα μεγάλα μέσα: βουλευτές, γιατρούς, δικηγόρους απ' το νησί, που διέμεναν και διέπρεπαν στην πρωτεύουσα, αλλά εις μάτην! Ο Τζοβάνης δεν ήταν ανάμεσα στους τριάντα οκτώ αγωνιζόμενους. Και να σκεφτεί κανείς πως αρχικά δήλωσαν ογδόντα πέντε. Δηλαδή δεν πήγαν σαράντα επτά. «Αχ, μωρέ, και να μπορούσα να τρέξω εγώ στην θέση τους!» δαγκώνονταν το καμένο το παιδί.

* * *

Ο πρώτος επίσημος Ολυμπιακός Μαραθώνιος διεξήχθη την πέμπτη ημέρα των Ολυμπιακών Αγώνων, στις 29 Μαρτίου 1896, ημέρα Παρασκευή. Ο Τζοβάνης, παρόλο που δεν συμμετείχε στους προκριματικούς, αποφάσισε να τρέξει, έστω κι εκτός συναγωνισμού: ήθελε ν' αποδείξει σε όλους την αξία του. Και να τους κάνει να ντραπούν για την αδικία που έγινε εις βάρος του για... ένα χαρτί! Τερματίζει δεκαπέντε λεπτά νωρίτερα απ' τον Σπύρο Λούη, αλλά να τον σταματούν έξω απ' το Καλλιμάρμαρο, μιας κι η συμμετοχή του ήταν ανεπίσημη. Εκεί επισήμως τον περίμεναν και τον αποδέωσαν οι εν Αθήναις συντοπίτες του ως τον αληθινό νικητή του αγώνα!

Την άλλη μέρα μαθαίνει πως και μια τριαντάχρονη γυναίκα έτρεξε εκτός συναγωνισμού, αλλά την σταμάτησαν στα Παραπήγματα, στον σημερινό Ευαγγελισμό, ήταν η Σταμάτα Ρεβίδη. Ο Τζοβάνης συγκινήθηκε απ' την περίπτωση της, που τόσο έμοιαζε με την δική του, και πήγε να την βρει στον Πειραιά. Ήταν μια ξανδιά, λεπτή κοπέλα με

αμυγδαλωτά μάτια, όμως έμοιαζε πολύ μεγαλύτερη απ' την ηλικία της. Χήρα, μ' ένα παιδί δεκαεπτά μηνών στην αγκαλιά, ζούσε σ' ένα χαμόσπιτο σε συνθήκες εξαθλίωσης. Πίστευε πως, αν συμμετείχε στον Αγώνα, τα πρόσκαιρα φώτα της δημοσιότητας, που θα έπεφταν πάνω της, ίσως την βοηθούσαν να βρει δουλειά. Τα ίχνη της, μετά τους Ολυμπιακούς της Αθήνας, χάνονται στην σκόννη της Ιστορίας...

* * *

Ο Τζοβάνης γύρισε στο χωριό, όπου του επιφύλαξαν υποδοχή νικητή...

Ένα σούρουπο, ο δάσκαλος διαβάζοντας την εφημερίδα του, αναφώνησε: «Τυχερέ, Λούη!» Ο γιδοβοσκός εκείνη ακριβώς την στιγμή έμπαινε στο καφενείο κι άκουσε το κείμενο της φυλλάδας, που ο εκπρόσωπος των γραμμάτων ανάγνωθε δυνατά, ώστε όλοι να λάβουν γνώση: «Ο κύριος Κυπαρίσσης, πρόεδρος της συντεχνίας αργυροχρυσόχων πρόσφερε στον Σπύρο Λούη μία χρυσή αλυσίδα. Ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, κύριος Τζιβανόπουλος, ένα δαχτυλίδι. Ο καφεπώλης, Δημήτριος Μπαβέας, δωρεάν κα-

φέδες για έναν χρόνο. Ο Παύλος Αθανασίου εκατό οκάδες κρασί. Η ξενοδόχος, Δήμητρα Βιβή, δωρεάν φαγητό εφ' όρου ζωής. Οι σιδηρόδρομοι Αττικής δωρεάν εισιτήριο εφ' όρου ζωής.

Ο Μιχαήλ Βόδας μια κυνηγετική καρμπίνα. Και η εταιρεία Σίνγκερ μία ραπτομηχανή». Κάποιος γύρισε και είπε στον Τζοβάνη: «Λένε πως ο Λούης νίκησε γιατί ανέβηκε σε κάρο!» Εκείνος δεν καταδέχτηκε να κατηγορήσει τον συναθλητή του: «Αν ήμουν στην θέση του, τα ίδια θα έλεγαν και για μένα!» απάντησε αγέρωχα.

* * *

Τα χρόνια πέρασαν. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες ξεθώριασαν. Η δόξα του Τζοβάνη αμφισβητήθηκε, στην αρχή εν κρυπτώ κι εν τέλει ολοφάνερα: «Σιγά, μωρέ, που βγήκε πρώτος ο γιδάρης... Μην ακούτε παραμύδια!» Κι όμως, ήρθαν σκοτεινοί καιροί, που με «παραμύδια» παρηγοριόνταν οι άνθρωποι. Πόλεμοι, κατοχή, πείνα, εμφύλιος, μετανάστευση, δικτατορία, εξορίες: τόνοι αίματος και δακρύων...

Ύστερα, σκόννη σκέπασε τα παλιά. Σκουριά γέμισε την μνήμη. Και φτάνει ένα κοπάδι γίδια που περνάει... Φτάνει μια παρέα παιδιών που παίζουν σ' ένα αλώνι. Φτάνει ένας αγαθός παππούλης που θέλει να πει μια ιστορία, κι όλα ζωντανεύουν, όπως ο σπόρος που κοιμάται βαθιά στην γη, μα μόλις ζεσταθεί ο καιρός, σηκώνει το κεφαλάκι του απ' τα χώματα και ξεκορμίζει στον απάνω κόσμο. Έτσι κι οι σκιές των προγόνων: σπόροι που κοιμούνται μέσα μας και γυρεύουν λίγη ζεστασιά της καρδιάς μας, για να βγάλουν φυτό και να ξεπεταχτούν ολοζώντανοι...

«Το λοιπόν, παιδιά, όπως τ' ακούσατε γινήκανε τα πράγματα!» κατέληξε ο μπαρμπα-Λάμπρος. Αυτά ξεμαρμάρωσαν. Και κίνησαν σιγά-σιγά να συνεχίσουν το παιχνίδι τους σ' αλώνι του Δράκου. Εγώ κοντοστάθηκα... Και δεν βάσταξα να μην ρωτήσω: «Κι η Σταμάτα Ρεβίδη, τι απόγινε, μπαρμπα;» Γέλασε ο αγαθός παππούλης. Κι αποτόλμησε να δώσει ένα ωραίο τέλος στην ιστορία του: «Ε, ποιος ξέρει, μπορεί να την πήρε ο Τζοβάνης στην Εγκλουβή, για να φυλάνε μαζί τα γίδια!» είπε. Και μου έκλεισε πονηρά το μάτι.

Δημήτρης Ε. Σολδάτος
«Λευκαδίτικα διηγήματα»
Fagotto books", 2016

Αθήνα: Βαλτετσίου 15. Τηλ.: 210 3645147
Λευκάδα: Ζακύνθου 7. Τηλ.: 26450 21095
(και σε όλα τα ενημερωμένα βιβλιοπωλεία)

Γιάννης Κοντογιώργης
(Τζοβάνης)

Συνοπτικό βιογραφικό –
οικογενειακά στοιχεία

Όπως αναφέρει στο βιβλίο του «Εγκλουβή» ο Μιλτιάδης Δ. Κακλαμάνης (Εκδόσεις Γρηγόρη, 2005): «Η πρώτη οικογένεια Κοντογεώργη που εγκαταστάθηκε στην Εγκλουβή καταγόταν από το Άγναντον Ηπείρου [Άγναντα]. Κατόπιν εγκληματικής πράξεως, κατέφυγε στην Λευκάδα με την γυναίκα, τα παιδιά του κι εκατό γίδια. Ονομάζετο, δε, Αναγνωστός. Ο πρώτος γιος του, Απόστολος, είχε επτά παιδιά. Ο δεύτερος γιος του, Ρουπάκης, είχε παιδιά τον Στάθη, τον Γιάννη, τον Νικόλα και την Μαύρα, η οποία παντρεύτηκε τον Γρηγόρη, τον πατέρα του Τζοβάνη».

Ο Γιάννης Κοντογιώργης – Τζοβάνης (παρατσούκλι που του έμεινε απ' την κατοχή, όταν οι Ιταλοί τον φώναζαν «Τζοβάνη») γεννήθηκε στις 14 Ιανουαρίου 1867. Τσοπάνης ονομαστός και δρομέας απαράμιλλος. Έτρεξε ανεπίσημα (για λόγους ιστορικά αδιευκρίνιστους) και τερμάτισε έξω απ' το Καλλιμάρμαρο Στάδιο δεκαπέντε λεπτά νωρίτερα από τον επίσημο νικητή του αγώνα, Σπύρο Λούη, στον Μαραθώνιο Δρόμο των πρώτων σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων, που διεξήχθησαν στην Αθήνα το 1896. Υπάρχει η πληροφορία πως εφημερίδα της εποχής, πιθανόν η Ακρόπολη, σε δημοσίευσμά της με τα παραλεπόμενα των Αγώνων, αναφέρει κάποιον δρομέα που τερμάτισε εκτός συναγωνισμού πριν απ' τον

Σπύρο Λούη και τον σταμάτησαν έξω από το Στάδιο.

Ο γιατρός Χόρτης απ' την Εξάνθεια, που έκανε εξετάσεις στον Τζοβάνη κατά την παραμονή του στην Αθήνα, με αφορμή την συμμετοχή του στους Ολυμπιακούς Αγώνες, έμεινε κατάπληκτος απ' την απίστευτη καρδιοαναπνευστική του ικανότητα και εν γένει απ' την μοναδική του αθλητική φυσιολογία.

Είχε δύο αδέρφια:

α) Τον Ηλία (1869 -;) ο οποίος, λαβαίνοντας τ' όνομα Ησαΐας, μόνωσε κοντά στην Γαβαλού Μακρυνεΐας, στο μοναστήρι ονόματι «Κελί», που δεσπόζει στην κορυφή της οροσειράς Αρακύνθου. Είναι θαμμένος πίσω από το Ιερό της Μονής.

β) Και τον Σωτήρη (1872-;) που έζησε στην Ματαράγκα Αιτωλοακαρνανίας, παίρνοντας κοντά του για συντροφιά και την μικρή Σταμάτα, κόρη του Τζοβάνη και της Γκόλφως.

Ο Τζοβάνης παντρεύτηκε δύο φορές κι έκαμα επτά παιδιά:

Απ' τον πρώτο του γάμο, με την Φώτω Βανδώρου, απέκτησε την Ελένη και την άφοβη Κωνσταντώ (η οποία μπορούσε να βοσκήσει μονάχη της ολόκληρο το κοπάδι και να το φυλάξει την νύχτα, με τον Γκρα στον ώμο, αφηφώντας το σκοτάδι, τους κλέφτες και τα στοιχεία της φύσεως).

Απ' τον δεύτερο γάμο του, με την Γκόλφω Καρτάνου, απέκτησε την Σοφία, τον Γρηγόρη, τον Βασίλη, τον Μιχάλη και την Σταμάτα (που, όπως είπαμε, πήρε ψυχοκόρη του ο αδερφός του Σωτήρης).

Στα γεράματα, κατόπιν σοβαρού ατυχήματος, χτύπησε στο ισχίο. Παρόλη την ιατρική αγωγή που ακολουθήσε, δεν μπορούσε να σταθεί όρθιος. Κι αν ήθελε να πάει έστω και λίγα μέτρα απόσταση, αναγκάζονταν να κωλοσέρνεται...

Να παραλληλίσω την περίπτωση του μ' εκείνη του Αμπέμπε Μπεκίλα, Ολυμπιονίκη και θρύλου του Μαραθωνίου, που κατόπιν ενός ατυχήματος, πέρασε τα τελευταία χρόνια της ζωής του σε αναπηρικό αμαξίδιο. Τον τοποθετούσαν τιμητικά δίπλα στις γραμμές του στίβου, στις μετέπειτα Ολυμπιάδες, κι οι αθλητές περνούσαν, του φιλούσαν το χέρι, κι έτρεχαν τα δάκρυά του ποτάμι...

Ο μπαρμπα-Γιάννης απεβίωσε στις 8 Ιουνίου 1960, ημέρα Τετάρτη, στις 6μ.μ., σε ηλικία ενενήντα τριών ετών. Σύμφωνα με την πιστοποίηση του ιατρού Γεράσιμου Κονιδάρη, «ο θάνατος επήλθεν εκ γήρατος (φυσικός θάνατος)».

Ο θρύλος των Λευκαδίων δρομέων, Τζοβάνης, θάφτηκε στον ναό του Αγίου Νικολάου στο Σπαρτοχώρι Μεγανησίου, αλλά για μας που γνωρίζουμε την ιστορία του, παραμένει θαμμένος για πάντα στην καρδιά μας.

Περιστατικά από την ζωή του

1. Στο Μεγανήσι, στην τοποθεσία (τα) Δραμιά, υπάρχει η Σπηλιά του Τζοβάνη. Εκεί έκρυβε, απ' τους Ιταλούς κατακτητές στην κατοχή, μέρος του κοπαδιού του, τυρί, γάλα και προμήθειες. Η ονομασία της τοποθεσίας «Δραμιά» προέρχεται απ' το αρχαιοελληνικό «δράμω», που σημαίνει «τρέχω»! Πού αλλού θα έβρισκε σπηλιά ο Τζοβάνης;

2. Μια φορά γύριζε απ' την Αμφιλοχία στην Λευκάδα με τα πόδια (60 χιλιόμετρα απόσταση). Εάφνου, αντήχησαν κουδουνάκια από κάτι γίδια... Έστησε αυτί, όπως ο μάεστρος όταν ελέγχει την ορχήστρα. Κατόπιν είπε στον τσοπάνη: «Πέντε κουδουνάκια απ' αυτά είναι δικά μου!» Ο τσοπάνης το αρνήθηκε. Τότε ο Τζοβάνης του πρότεινε να κοιτάξει στο εσωτερικό

Το σπίτι του Τζοβάνη στην Εγκλουβή

τους, και θα δει πως εκεί είναι χαραγμένα τ' αρχικά του «Ι.Ν.: Ιωάννης Κοντογιώργης». Πράγματι ήταν έτσι. Ο μπαρμπα-Γιάννης αγαπούσε τόσο πολύ τα γίδια του, που φρόντιζε να έχουν τα καλύτερα κουδούνια, και φυσικά θ' αναγνώριζε τον ήχο τους ανάμεσα σε χιλιάδες.

3. Όταν γύριψε την δεύτερη γυναίκα του, την Γκόλφω, απ' τα Πλατύστομα, δεν ήθελε να του την δώσουν, μιας κι είχε δύο παιδιά ήδη από την προηγούμενη, κι ήταν και μεγαλύτερος στα χρόνια. «Έρωτα ακατανίκητε, κανείς δεν σου γλιτώνει, όποιον αγγίξεις, άνθρωπο ή θεό τον παλαβώνεις...» Ο ερωτευμένος Τζοβάνης, σε αλλόφρονη κατάσταση, προζένησε δολιοφθορές στην περιουσία του πατέρα της: του κατάρτησε τ' αμπέλια, τα σπαρτά, εξαφάνισε τα ζωντανά του, μέχρι που είπανε οι χωριανοί αγανακτισμένοι: «Δώστε την, επιτέλους, στον Τζοβάνη, γιατί αυτός, όπως το πάει, θα μας κάψει και το χωριό!» Όταν η Γκόλφω έγινε δική του, ο μπαρμπα-Γιάννης αποζημίωσε και με το παραπάνω τον πατέρα της, πληρώνοντας, αντί να πάρει και προίκα.

4. Μια μέρα ο γιος του γύρισε σπίτι ματωμένος. Κάποιοι τον χτύπησαν ανάνδρα. Ο Τζοβάνης έριξε τον Γκρα στον ώμο και να σου τον έξω απ' το καφενείο που σύχναζαν οι υπαίτιοι. Μόλις τον είδαν αυτοί κάγχασαν: «Με τον γκρα ήρθες να μας παραστήσεις τον παλληκαρά;» Πιάνει τον γκρα απ' την κάνη ο Τζοβάνης και τον κάνει κομμάτια. Ύστερα σέρνει το πορσάνικο μαχαίρι από το θηκάρι να τους μακελέψει. Πέφτει στα πόδια του η αδερφή τους και τον ικετεύει: «Έλεος μπαρμπα-Γιάννη, όχι άλλο αίμα...» Αυτός πετάει το μαχαίρι, την πιάνει απ' τους ώμους και την σηκώνει όρθια, κοιτώντας την ίσα στα μάτια. «Εσένα θα σε κάνω νύφη μου!» της λέει. Πράγματι, έγινε γυναίκα του γιου του, και οι τσακωμοί έφεραν... τα κλαρίνα και τα βιολιά!

5. Στις μεγάλες γιορτές της χριστιανοσύνης, Χριστούγεννα και Πάσχα, ο Τζοβάνης έσφαζε τα καλύτερα γίδια του, και την νύχτα πήγαινε κρυφά στα φτωχά σπίτια, που ήξερε πως δεν είχαν τον τρόπο να γιορτάσουν κατά πως έπρεπε, χτυπούσε τις πόρτες, και πριν ανοίξουν, άφηνε ένα σακούλι γεμάτο κρέας στο κατώφλι κι έφευγε για να μην τον δουν.

6. Κάποτε, κάποιος τσοπάνης ονόματι Καλογιάννης έκλεψε κάτι γίδια του Τζοβάνη. Αυτός τον βρήκε και του τα γύρισε πίσω. Εκείνος αρνήθηκε πως τα πήρε. Ο Τζοβάνης πήγε την νύχτα, βρήκε τα κλεμμένα, κι έκλεψε, γι' αντίποινα, και το κοπάδι του Καλογιάννου, αφήνοντας μόνο λίγες γίδες να σκορπίσουν στο βουνό, ώστε ν' ακούγονται τα κουδουνάκια και να νομίζει ο Καλογιάννης πως είναι κάπου εκεί γύρω και βόσκουν. Όταν διαπίστωσε αυτός τι έγινε, πήγε στον Τζοβάνη, παραδέχτηκε το σφάλμα του, κι αποφάσισαν από κοινού, για να σταματήσουν τις εχθροπραξίες, να γίνουν σταυραδέφια. Ένωσαν, λοιπόν, τα αίματά τους, και στο καρπό του χεριού τους έφτιαξαν έναν σταυρό, ιδίωτο τυτουά, με βελόνι και μπαρούτι. Ο Τζοβάνης έφερε στον καρπό του τον σταυρό εκείνον έως τον θάνατό του. Και στην κηδεία του μπαρμπα-Γιάννη παραβρέθηκε στο Μεγανήσι σύσσωμο το Καλογιαννέικο.

7. Μια φορά, κάθονταν ο Τζοβάνης και μιλούσε μ'

έναν γιατρό στην αμμουδιά. Κάποια στιγμή, γυρίζει ο μπαρμπα-Γιάννης και του λέει: «Μπήξε το δάχτυλό σου στην άμμο, τράβα το, και πες μου τι βλέπεις». Βάζει το δάχτυλό του εκείνος, και κατόπιν το τραβεί. «Είδες;» του λέει ο Τζοβάνης, «Έτσι μοιάζει κι η ζωή μου: σαν να βγαλα το δάχτυλό μου κι έκαμα μια τρύπα στην άμμο. Μα μόλις το τραβήξω, η τρύπα θα κλείσει...» Έφυγε ο μπαρμπα-Γιάννης κι η τρύπα δεν έκλεισε. Κι όχι μόνο δεν έκλεισε, αλλά έπεσαν μέσα κι έξι παιδιά, σαράντα εγγόνια, δεκάδες δισέγγονα, κι εγώ μαζί ο ίδιος, που σήμερα όλα αυτά σας ιστορώ.

8. Είχε σ' ένα πουγκί ο Τζοβάνης τα λεφτά του, και φώναζε τ' εγγόνια του να τα μετρήσουν. Έρχονταν το ένα και μετρούσε. «Πόσα είναι, μέσα;» το ρωτούσε. «Πεντακόσιες δραχμές» έλεγε, ας πούμε. Φώναζε το άλλο. «Πόσα είναι, μέσα;» Το ίδιο έβρισκε κι εκείνο: ««Πεντακόσιες δραχμές». Αφού όλα βρήκαν το ίδιο ποσό, φώναζε και την νύφη του την Όλγα. «Πόσα είναι, μέσα;» Εκείνη απάντησε στον γέρο Τζοβάνη: «Τετρακόσια πενήντα!» Αυτός ευχαριστήθηκε που τον έκλεψε στο μέτρημα – καλά να πάθει αν δεν ήξερε πόσα έχει – και της είπε: «Εσύ είσαι καλή για να μεγαλώσεις παιδιά! Πενήντα που μου έκλεψες, πάρε κι άλλα πενήντα από μένα!»

9. Ένας εγγονός του άνοιξε ταβέρνα, κι ο παππούς Τζοβάνης είπε να τον συμβουλευέ: «Την έχει η μάνα σου εκείνη την γίδα την άσπρη;» ρώτησε. «Την έχει παππούλη» απάντησε αυτός. «Α, την έχει! Την αρμέγει κάθε μέρα, όμως;» Ξαναρώτησε. «Ε, ναι, παππούλη, κάθε μέρα την αρμέγει...» είπε ο εγγονός, ενώ σκεφτόνταν πως ο γέρος άρχισε να το χάνει... «Ξέρεις γιατί αρμέγει η μάνα σου την γίδα κάθε μέρα; Γιατί δεν τηνε καίει...» Εννοούσε γιατί την αρμέγει με σύνεση. «Έτσι κι εσύ με τους πελάτες σου...» συνέχισε ο Τζοβάνης, «πρόσεξε να μην τους κάψεις, αν θέλεις να τους αρμέγεις κάθε μέρα, όπως η μάνα σου την γίδα!»

10. Ο Τζοβάνης έτρεχε πατώντας, ενστικτωδώς, στις μύτες των ποδιών του, δηλαδή με την έξω πλευρά του πέλματος, όπως ακριβώς οι σύγχρονες τεχνικές, εκατό χρόνια αργότερα, απαιτούν: «Δηλαδή τρέξιμο μ' ελαφρύ υπτιασμό, στην συνέχεια περνάμε σε φάση πρηνισμού, ώστε μέσω του πελματιαίου τόξου να έχουμε διάχυση των κρουστικών φορτίων, και στο τέλος περνάμε στην φάση της ώθησης». Γι' αυτό και τα παπούτσια του φθειρόνταν πάντα στο σημείο αυτό. Οι συντοπίτες του τον φώναζαν «αητό» ακριβώς επί τούτου, επειδή περπατούσε κι έτρεχε στις μύτες, δηλαδή καμαρωτά.

11. Πολλές φορές τον έβλεπαν ν' ανεβαίνει στην Εγκλουβή απ' τα μονοπάτια έχοντας το παντελόνι του στον ώμο, τρέχοντας δηλαδή... με το σώβρακο! Εκείνο το μακρύ έως κάτω απ' το γόνατο, το παλαυκό. «Μπαρμπα-Γιάννη, με το σώβρακο τρέχεις;» απορούσαν. «Μα, με τέτοια τρέχουνε οι αθλητές!» έλεγε. Προφανώς θα θυμόνταν την στολή που φορούσαν στον Μαραθώνιο του 1896 οι ξένοι δρομείς, γιατί τότε εδώ στην Ελλάδα τρέχανε με τα τσαρούχια...

12. Λέγεται πως στον Ολυμπιακό Μαραθώνιο του 1896, μετά το Πικέρμι, που αρχίζουν οι μεγάλες ανηφόρες, και δυσκολεύουν μέχρι σήμερα τους Μαραθωνοδρόμους, ο Αμερικανός δρομέας Μπλέικ έχασε την ισορροπία του κι έπεσε. Ο Τζοβάνης – που φύλαγε δυνάμεις για το τέλος, κι άνοιξε τον ρυθμό του

μετά την σημερινή γέφυρα του Σταυρού – ήταν δίπλα του εκείνη την ώρα, και ιπποτικά τον βοήθησε να σηκωθεί.

Ως Μαραθωνοδότης, δεν υπάρχει χρονιά που να βρεθώ στο σημείο εκείνο, κατά την διάρκεια του Μαραθωνίου της Αθήνας, και να μην συγκινηθώ στην σκέψη πως τρέχω στα χνάρια του Τζοβάνη. Κι όταν η κούραση με καταβάλλει, σκέφτομαι τον φτεροπόδαρο συμπατριώτη μου να πιάνει και το δικό μου χέρι, όπως το 1896 του Αμερικανού Μπλέικ, και να με σηκώνει απ' την άβυσσο της απόγνωσης...

Θεσμές ευχαριστίες:

Αλεξάνδρα Φραγκούλη, Σταυρούλα Κακλαμάνη, Αρσενία Βλάχου, Αρετή Βλάχου, Ελευθερία Καραμπαϊκή (εγγονές του Τζοβάνη), Γιώργο Κοντογιώργη (εγγονό του Τζοβάνη), Θωμά Φραγκούλη (συγγενή του Τζοβάνη), Χρήστο Κοντογιώργη, Λάμπρο Θερόμο –Καουσζάρη, (βασκό του Τζοβάνη), Μήτσο Βαγενά – Κανάτη (τον τελευταίο γιδοβοσκό του Νεοχωρίου) Στάθη Θερόμο – Γιαμήτσο και πλείστους Εγκλουβισιάδους, που με προθυμία και δέος μου μίλησαν για τον Τζοβάνη, αλλά εγώ απ' το δικό μου δέος... δεν συγκράτησα τα ονόματά τους!

Το παρόν αφιέρωμα έγινε με την ευγενική χορηγία και την αμέριστη υποστήριξη του Θωμά Φραγκούλη.

